

* RECENZE *

Kšicová, D.: Secese. Slovo a tvar. Masarykova univerzita v Brně, Brno 1998

Na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně, ve spisech pod číslem 320 se objevil nový, impozantní titul autorky, proslulé u nás i v zahraničí bytostným tlánutím jak k období secese, tak k tomu, co tento styl a dobu charakterizuje, k syntetičnosti umění. Prof. Kšicová ráda objevuje – a objevovat se dá především na cestách po znameních a symbolech kultury, kterou člověk graficky zapisuje a především vizuálně ztvárňuje. To je to, co je slovu a tvaru společné, to, co autorku od studijních let přitahovalo (jako estetička např. již delší dobu evokovala podivuhodný svět běžně u nás málo známého I. J. Bilibina).

Struktura studie signalizuje nezbytnou tvůrčí, esejistickou svobodu kapitol, které se pohybují v rozmezí volně následných studií vázaných žánrovými pohledy: Moderna a secese. Očima prózy. Theatrum mundi. Proměny tvaru. A co básník. Souvztažnost „slovo – tvar“ v secesi tu tedy zaznívá jako spodní podtón kapitol různého typu, k nimž se autorka dopracovávala během mnoha let jako Wollmanova studentka.

D. Kšicová nezapře proto zájem o komparatistické studie především literární (*Smrt v novelistice Antona Čechova, Ivana Turgeněva a Ladislava Klímy*), avšak i kapitoly vnitřně kompaktní v samotném názvu (*Minuto sladká, neprchej. Impresionismus v díle K. D. Balmonta*) vedou pero Kšicové stále zřetelněji k mezivzábám (slovo – tvar – i tón: překlady Balmontových veršů Antonínem Sovou, Picasso, Stravinskij aj). Z prózy zaujali Kšicovou autoři spojení s realismem a novoromantismem i starším symbolismem s leitmotivy smrti a lásky, na druhé straně zkoumá i jednoho autora (Rerich) ve v jeho tvorbě malířské a literární reprezentujícího sepětí typů umění a dávajícího možnosti k výzkumu vazeb mezi uměními. Komparatistické studie tedy samozřejmě míří k mezivzábám literatura (slovo) a malířství (tvar), ale vzdáleně i k souvislostem literatura – hudba. Především však Kšicová uvažuje o vlastnostech slova v secesi, i když ji nepochybně mimořádně přitahuje malířství. Její bádání je velmi rozsáhlé (i samy cesty k poznání zkoumaného materiálu byly široké). Rozsáhlost tématiky vyplývá už z toho, že jednotlivé fáze secese „korespondují s evolucí moderny a jejími průvodními jevy – směry dualistickými“ (jak uzavírá spis sama Kšicová).

Genologický princip, na němž je studie založena, umožnil zjištění autorky, že „určité charakteristické rysy secese procházejí horizontálně všemi literárními a výtvarnými žánry“ a je navíc zřejmé, že se tak dělo ve filozofii, psychologii i estetice. Tyto rysy dokonce autorka nalézá v časové shodě mezi vystoupeními předních evropských

fenomenologů a hlavního estetika ruského symbolismu A. Bělého, v poetice se symboly masky a hada a s motivy ptáků a kamenů v jejich původní mytologické znakovosti, v kultu slunce a výšek i obzorů, v důrazu na lineárnost. Secesní poetika zanechala stopy v symbolismu, futurismu i akméismu. Tak autorka dokazuje, že se secese jako syntetický styl promítla i do vývoje literárních žánrů. Hledá ovšem a nachází problematiku i v terminologii počátku století a objevuje rozdílnosti mezi modernou a současnou postmodernou, která čerpá z moderny i avantgardy (manifesty konce minulého století naopak znamenaly střet těchto směrů). Pregnantní jsou závěry studie, v nichž sama autorka podrobuje syntetickému pohledu své dílo. Nachází je a vytyčuje v próze, dramatu, architektuře, ve shodě filozofických premis a estetického kódu.

Tvar a barevná nádhera světa secese provokuje diváka velmi snadno, k tomuto světu se pojící nebarevná šed' písmen symbolů se oživuje namáhavou dešifrací abstraktního slova literárních symbolů. Pro Kšicovou jsou typické nejen nápady, jak jevy spojovat, ale i to, jak je čtenáři představovat. To se jí po několika předchozích usilovných pokusech podařilo realizovat tentokrát přesvědčivě i grafickou kvalitou provedení studie (nepochybně právě díky sponzorství Českého literárního fondu a Masarykovy univerzity). Kniha je zážitkem i pro laika, nepřístupného k ní se studijním záměrem, ale se zvědavostí konzumenta, optickým vnímáním světa zpodobněného a navyklého pouze listovat obrazy (a tak se ovšem postupně dostávat ke slovu a textu jako celku). Studie je kromě resume vypravena ediční poznámkou, soupisem zkratk, seznamem obrazových příloh, abecedním rejstříkem.

Srovnávací literární bádání jako otevřený systém umožňuje prolínání nejen tradičních disciplín, ale i příbuzných vědních oborů (lingvistika, historie, psychologie, biografistika, filozofie). D. Kšicová si pohoťově všimla současných dimenzí těch institucí, které si ve světě cíleně všimají intencí zkoumat asociace a spoje mezi uměními (univerzitní centra, ústavy komparatistiky a literární komunikace aj.). Aristoteles ani Lessing opravdu netušili, kam jejich objev rozdílnosti i souvztažnosti mezi uměním a časem povede v pozdějším bádání. Brněnská badatelka s energií sobě vlastní a neutuchající objeví jistě další horizonty tematiky, která ji vytrvale fascinuje a kterou infikuje zájem ostatních odborníků i milovníků umění.

Květuše Lepilová

Brněnská slovakistika a česko-slovenské vztahy. Editor Ivo Pospíšil. Brno, Masarykova univerzita 1998, 159 str.

Sborník podchycuje příspěvky, které odezněly na pracovním semináři *Slovakistika v Brně a česko-slovenské vztahy*, který pod záštitou děkanky FFMU Jany Nechutové uspořádal začátkem listopadu minulého roku brněnský Ústav slavistiky. Semináře se zúčastnilo 16 badatelů a byl uspořádán u příležitosti otevření slovakistiky jako samostatného oboru magisterského pětiletého studia. Recenzovaný materiál má současně do-